

Par kopību

40. Pazīsti savu tuvāko

Dievs, es bieži pavadu dienu steigā un aizmirstu, ka ap mani ir cilvēki, kuriem nepieciešams mans iedrošinājums un atbalsts. Palīdzi man viņus ieraudzīt un pateicos tev, ka esi man atklājis, kā tu rūpējies par katru cilvēku.

stāsts

Divi vīri bija devušies kopīgā ceļojumā, bet tad pēkšņi uz takas parādījās lācis. Viens ceļotājs veikli uzkāpa kokā un paslēpās zaros. Otrs, redzēdams, ka viņam draud uzbrukums, ātri nogulās uz zemes. Kad pienāca lācis un sāka gulošo apostīt, cilvēks, cik vien spēja, aizturēja elpu un izlikās, ka ir miris.

Drīz vien lācis viņu atstāja, jo ir zināms, ka šie dzīvnieki mirušos neaiztiek. Kad lācis bija aizgājis pietiekami tālu, otrs ceļotājs nokāpa no koka un savam ceļabiedram ar humoru pajautāja, ko dzīvnieks esot iečukstējis viņam ausī.

„Viņš man teica, lai nekad neceļoju kopā ar draugu, kurš pamet mani briesmās.”

pārdomas

Ļaudis bija pārsteigti, kad pēc Kristus nāves redzēja, cik ātri vairojas viņa sekotāju rindas. Sastapušies ar jaunu sociālo parādību, ko sauca par kristietību, daudzi ļoti brīnījās un arī izjuta cieņu, jo bija kļuvuši par lieciniekiem kaut kam pārdabiskam.¹ Ļaudīm bija skaidrs, ka redzētais pārspēj jebkādu līdzšinējo cilvēku pieredzi, nav saskaņā ar cilvēku loģikas likumiem un ir pretrunā ar ierasto lietu kārtību.²

Cilvēki no visdažādākajām etniskajām, reliģiskajām un sociālajām grupām apvienojās vienam uzdevumam, vienai mīlestībai un vienām dievišķajām attiecībām. Bija divi iemesli, kāpēc jaunā kopiena bija īpaša.

Pirmkārt, jaunās kustības dzinējspēks bija pārliecība, ka tā *izveidojusies uz dievišķas iniciatīvas pamata un ir saņēmusi dievišķu apstiprinājumu*.³ Doma, ka Dievs ir klātesošs cilvēku sociālajā grupā, grieķu un romiešu kultūrā tika uzskatīta par apkaunojošu. Saskaņā ar viņu uzskatiem par Universu komunikācija starp nevainojamo dievišķo ideju pasauli un cilvēces nepilnīgo materiālo realitāti nebija iespējama.

¹ Apustuļu darbi 2:43.

² Tāda pati spēcīga baiļu un izbrīna pilna reakcija radās brīžos, kad Dievs vēstures gaitā parādīja savus brīnumus, spēku un nepārspējamo varu, pāršķeldams jūru, apklusinādamis vētru vai citādi kontrolēdams dabas izpausmes.

³ 1. Korintiešiem 1:9.

Grieķi un romieši uzskatīja, ka dievišķais spēks dzīvo izolēti mūžīgajā valstībā un nevar ienākt samaitātajā un grēcīgajā cilvēku pasaulē vai pat tuvoties tai. Bet šī nupat izveidojusies Kristus sekotāju kopiena atklāti paziņoja un parādīja, ka dievišķais spējs dzīvot tās locekļu vidū un aktīvi iesaistīties viņu ikdienas notikumos.⁴ Šis fenomens gāza no pjedestāla toreizējos sociālos un reliģiskos priekšstatus un vēsturiski tika uzskatīts par skandalozu un apkaunojošu.⁵

Otrkārt, jaunā kopiena atšķīrās no jebkura iepriekš pazīstama sociālā modeļa *ar to, kā tās locekļi izturējās cits pret citu*.⁶ Sv. Ignācijs no Antiohijas, piemēram, raksturo pagānu reakciju uz viņu pirmo saskari ar jauno kristiešu kopienu. Cilvēki sacīja: „Paraugieties, kā viņi mīl cits citu. Pārsteigti par brīnišķo attiecību kvalitāti agrīnajā kristiešu kopienā, ko raksturoja patiesa savstarpēja mīlestība un rūpes, daudzi vēlējās gūt tādu pašu bagātīgu un patiesu pieredzi.”⁷

Izskatījās, ka kristiešu kopiena ir spējusi izveidot labāku priekšstatu un saskatīt skaidrāku ideālu par to, ko pilnā mērā nozīmē būt cilvēkam. Šajā sabiedrībā katru individu vērtēja *nevis pēc tā, kas viņam pieder, bet saskaņā ar to, kas viņš bija* – unikāla neatkarējama būtne, kuru radījis Dievs. Tādā veidā ikviens šajā vidē kļuva par neaizvietojamu pasaules ģimenes locekli.⁸

Savstarpējās attiecības kopienā nenoteica stāvoklis sabiedrībā, etniskās saknes, īpašumi, sasniegumi, dzimums vai rase. Mīlestība, kas atspoguļojās viņu attieksmē citam pret citu, pārvarēja aizspriedumu, nepareizu priekšstatu un stereotipu veidotās barjeras, kas daudziem liek citus cilvēkus uzskatīt par zemākiem un mazāk svarīgiem. Tur cilvēkus vērtēja tāpēc, ka viņi ir ienākuši šajā pasaulē un ir tik īpaši.⁹

Kaut arī šī jaunā ticīgo kopiena bija nepilnīga, tā ļoti pārliecinoši atgādināja par augstajiem ideāliem, kas bija daļa no Dieva sapņa par cilvēci, kad viņš no paša radītās zemes māliem izveidoja Ādamu.¹⁰ Tā bija arī kā vēstījums par nākotnē gaidāmo priecīgo notikumu, kad Dievs Tēvs, Dēls un Svētais Gars dzīvos kopā ar ticīgajiem.¹¹ Bija arī skaidrs, ka šī kopiena nav kāds sabiedrības veidots klubs, kur līdzīgi domājoši cilvēki pulcējas kopā, jo viņiem ir viens mērķis, vērtības un intereses. Tā nelīdzinājās arī tipiskam uzņēmumam vai politiskai organizācijai.

Kristiešu kopienā vērojamā cilvēku savstarpējo attiecību kvalitāte piesaistīja tādu ļaužu uzmanību, kuri vēlējās kaut ko vairāk par cilvēku manipulācijām, sazvērestībām vai nereāliem,

⁴ 1. Jāņa 1:1–4.

⁵ Redzot, ka šo jauno sociālo fenomenu ir izveidojis dievišķs spēks (Tēvs, Dēls un Svētais Gars) un ka tam piemīt neredzama dievišķa enerģija, ir pilnīgi skaidrs, ka neviens cilvēku radīts vārds, jēdziens, nozīmes pārnese, analogija, metafora vai cits lingvistisks veidojums nespēj veiksmīgi atspoguļot šīs parādības patieso un visdziļāko būtību. Tā pārspēj visas cilvēciskās spējas un intelektuālās kategorijas. Tomēr Jaunās Derības sarakstītāji centās paveikt neiespējamo, un viņu pūļu rezultāts ir vairāk nekā 95 metaforas un analogijas ar ļoti dziļu domu. Šo mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu mērķis bija raksturot komplicētās dievišķās un cilvēciskās saiknes dažādos aspektus. Lai gūtu pilnīgāku un arī sistemātiskāku priekšstatu par minētajiem izteiksmes līdzekļiem, ko draudzes būtības atspoguļošanai lietojuši Jaunās Derības sarakstītāji, sk. Minear, Paul S. *Images of the Church in the New Testament*. Westminster Publishing, 1960.

⁶ Jāņa 15:12.

⁷ Apustuļu darbi 2:47.

⁸ Jāņa 1:12.

⁹ Finger, Reta Halteman. *Of Widows and Meals: Communal Meals in the Book of Acts*. Wm. B. Eerdmans Company, 2007.

¹⁰ 1. Mozus 1:26, 27.

¹¹ Atklāsmes 21:3.

mākslīgiem un utopiskiem veidojumiem. Kopiena izraisīja interesi arī tādos cilvēkos, kuri tiecās pēc dziļākām, patiesākām un daudz īstākām attiecībām¹², kas piepildītu viņu ilgas un nodrošinātu neizsakāmu laimi.

Kristiešu kopienas augstākais mērķis bija sekot Kristus piemēram un mīlēt savu tuvāko kā sevi pašu. Viņš pats savukārt ievēroja principu, kas vienkārši un skaidri bija pausts jau Vecās Derības rakstos. Jēzus mērķis par dievišķā un cilvēciskā vienotību bija ļoti sens, un, lai šo domu pilnībā nostiprinātu, tā iemiesojās cilvēka ķermenī uz trīsdesmit trim gadiem.

Jēzus uzsvēra, ka „mīlēt Dievu” ir precīzi tas pats, kas „mīlēt savu tuvāko”. Un vārds „tuvākais” nozīmē, ka tas attiecas uz visiem ļaudīm, lai arī kādas būtu viņu nepilnības un atšķirības. Bet jūs jautājat: „Un kurš ir mans tuvākais?” Šo jautājumu uzdeva kāds likuma zinātājs, kurš mēģināja pārbaudīt Jēzu, šo pašpasludināto skolotāju no Galilejas.¹³ Saruna sākās ar reliģiskas dabas jautājumu: „Skolotāj, kas man jādara, lai iemantotu mūžīgo dzīvību?” Jēzus atbildēja ar pretjautājumu: „Kā ir bauslībā rakstīts? Kā tu tur lasi?” Kristus zināja, ka Rakstu pētnieks spēs atbildēt ļoti precīzi. Un tā notika: „Mīli Kungu, savu Dievu, no visas savas sirds un no visas savas dvēseles, un ar visu savu spēku, un ar visu savu prātu un savu tuvāko kā sevi pašu.”

Jēzus apkopo domu un saka: „Kur tādā gadījumā ir problēma? Ko tu nesaproti? Dari to, un tu dzīvosi!” Tagad pētnieks ir apmulsis, bet to neatzīst un, cenzdamies sevi attaisnot (kā tas Rakstu vietā norādīts), turpina izjautāt: „Un kurš ir mans tuvākais?”

Ja pirmo jautājumu var nosaukt par *reliģisku*, tad šis, iespējams, ir *ētisks*. Taču, ja īstais motīvs ir sevi attaisnot, varētu secināt, ka Rakstu pētnieks netiecās pēc zināšanām, bet vēlējās iedzīt skolotāju stūrī. Tomēr tagad viņš saņem dziļi pārdomātu, bet netiešu atbildi. Tā ir sniegta tādas līdzības formā, kuru daudzi no mums jau ir dzirdējuši un pazīst kā līdzību par žēlsirdīgo samarieti.¹⁴

Ievērojiet, ka likuma zinātājs uzdod pretrunīgu jautājumu: „Skolotāj, kurš ir mans tuvākais? Man to ir svarīgi zināt, lai es vienmēr varētu dzīvot stingrā saskaņā ar likumu.” Viņa jautājums ir par definīcijām. Viņš nepievērš uzmanību tam, par ko viņam vajadzētu *kļūt*, bet gan tam, ko viņam vajadzētu *darīt*.

„Kas saskaņā ar Toru ir „tuvākais”? Kā es varu definēt atbilstīgo ļaužu loku? Kurš tajā ietilpst? Kurš neietilpst? Kuru es varu ignorēt un tomēr dzīvot saskaņā ar likuma burtu un savu sirdsapziņu?” Jēzus atbilde vēstī par to, kurš ir „tuvākais”, bet likuma zinātājs vairāk interesējas par vārda „kurš?” definīciju. Jēzus noteikti bija pilnīgi pārliecināts, ka baušļa otrā daļa, kurā sacīts: „Mīli savu tuvāko kā sevi pašu,” – nemaz nav grūti saprotama. Bet tik un tā viņš nolemj atbildēt – ne tāpēc, ka jautājums būtu ļoti saturīgs un būtisks, bet gan tāpēc, ka īpaši svarīgais elements ir paslēpts zem virskārtas.

Kristiešu kopienas augstākais mērķis bija sekot Kristus piemēram un mīlēt savu tuvāko kā sevi pašu.

Ja Jēzum šo jautājumu uzdotu mūsdienu apstākļos, viņa atbildes stāsts būtu saistīts ar mūsu kultūru. Ja viņš sarunātos ar kristiešu likumu zinātāju, iespējams, ka viņa stāsts būtu par žēlsirdīgo musulmani vai žēlsirdīgo prostitūtu. Ja viņš sarunātos ar laicīgu likumu zinātāju, tad,

¹² 1. Jāņa 1:4.

¹³ Viss notikums aprakstīts Lūkas 10:25–37.

¹⁴ Deivids Robs piedāvā interesantu diskusiju par dialogu starp Kristu un likuma zinātāju. Sk. www.allsoulsnyc.org/publications/sermons/drsermons/who-is-my-neighbor.html

savukārt, stāsts varētu būt par žēlsirdīgo kristieti, žēlsirdīgo zemnieku vai žēlsirdīgo bezpajumtnieku.

Džordžs Aikens reiz teica: „Ja mēs kādu rītu pamostos un konstatētu, ka visiem ir vienāda ādas krāsa, ticība un rase, līdz pusdienas laikam mēs jau būtu atraduši jaunus iemeslus aizspriedumiem.” Katrā ļaužu šķirā ir cilvēki, kas nicina kādu citu šķiru. Jēzus vēlējas parādīt, ka sociālās robežas ir ne tikai liekas, bet pat iznīcinošas. Kāds bija viņa nolūks, stāstot līdzību par žēlsirdīgo samarieti? Kungs vēlējas palīdzēt šim paštaisnajam jūdu likuma zinātājam, lai viņš spētu saprast, ka pat tie, kurus uzskata par sabiedrības padibenēm (piemēram, samarieši), spēj pamanīt, ka cilvēkam ir kādas grūtības, un palīdzēt pat tiem, kas viņus ienīst.

Ja cilvēki ir atbrīvojušies no sabiedrības aizspriedumiem, viņi spēj parādīt īstu līdzjūtību, kad vien ir tāda nepieciešamība. 2009. gadā Vinipegā (Manitoba, Kanāda) kāds bezpajumtnieks par savu drošsirdību saņēma apbalvojumu no pilsētas mēra. Viņš bija ielēcis aukstajā Redriverā, lai izglābtu slīkstošu pusaudzi. Kad Ferona Hola dzīvē sākās grūti laiki, viņš atstāja skolotāja darbu un pievērsties skārdeņu vākšanai. Par savām mājām viņš sauca parka soliņu. Bet, kad bezpajumtnieks redzēja, ka kādam cilvēkam ir nepieciešama palīdzība, viņš zināja, ka spēj to sniegt, un arī attiecīgi rīkojās, glābdams zēna dzīvību. Iespējams, ka ikdienas garāmgājējs būtu ignorējis Hola kungu vai pat nicīgi pret viņu izturējies (varbūt tā būtu rīkojies pat izglābtais zēns), bet bezpajumtnieks zināja, ko tas nozīmē – vērtēt otru cilvēku, lai arī kādi būtu sabiedrības aizspriedumi.

Jēzus zina, ka cilvēka patmīlīgajai dabai piemīt nosliece ievērot sabiedrības izveidotos paradumus un likumus. Viņš zina, ka mēs mēdzam slēpties aiz visdažādākajiem attaisnojumiem un pat reliģiskajām zināšanām, nevis pieliekam pūles un izpildām savu pienākumu pret tiem sabiedrības locekļiem, kuriem ir kādas vajadzības. Atbilde uz jautājumu „Kurš ir mans tuvākais?” ir viegli saprotama, bet visu sarežģī patmīlība. Izdevīgāk ir šķērdēt laiku un enerģiju, debatējot par acīmredzamām lietām, un šķirot citam citu atbilstīgi stāvoklim sabiedrībā, etniskajām saknēm, īpašumiem, sasniegumiem, dzimuma vai rasu atšķirībām, bet nevis pievērst vairāk uzmanības tam, lai vienkārši mīlētu savu tuvāko.

Tāda mīlestība pret tuvāko, par kādu runāja Jēzus, šķērso aizspriedumu, nepareizu priekšstatu un stereotipu barjeras. Tā ignorē iemeslus, kuru dēļ mēs cits citu uzskatām par zemākiem vai mazāk nozīmīgiem. Lai piepildītu ilgi loloto sapni par vienotības atjaunošanu Universāl¹⁵, Kristus ar savu piemēru parādīja, ka viņam nav grūti pielikt *jebkuras* nepieciešamās pūles, lai uzrunātu ikvienu cilvēku, kas ienācis viņa dzīvē. Šādu attieksmi noteikti baudītu arī tie, kurus sabiedrība atraida. Viņš tikās ar prostitūtām, grēciniekiem, lepras slimniekiem un pat saviem ienaidniekiem. Jēzus nepazina fanātisma izraisīto cilvēku šķirošanu.

Mīlēt Dievu nozīmē mīlēt savu tuvāko. Un vārds „tuvākais” attiecas uz visiem ļaudīm – lai arī kādas būtu viņu atšķirības un trūkumi. Nav nekādu ierobežojumu, nevienam nav ekskluzīvu tiesību. Dievs visus vērtē vienādi, un tāpēc ikviens ir aicināts pievienoties viņa pasaules ģimenei.

¹⁵ Lai cilvēki spētu dzīvot, ir nepieciešama savstarpēja domu apmaiņa un sazināšanās. Tas, cik šādas attiecības ir būtiskas, savulaik skaidri uzsvērts Kristus izteiktajā īpašajā lūgšanā (Jāņa ev. 17. nod.), kad tuvojās viņa zemes dzīves noslēgums. Šajā garajā un vērtīgajā sarunā, kurā Jēzus lūdza Tēvu, lai mācekļi būtu „viens” tāpat kā viņi (Jāņa 17:11, 21, 22), ir skaidri atklāta Glābēja grandiozā vīzija par cilvēku ciešo savstarpējo attiecību modeli, kas nekritušajā pasaulē reiz bija realitāte. Tieši šī vienotība vēstures gaitā kļuva par dievišķo pūļu galveno mērķi, lai glābtu cilvēci.

Attiecības mūsu pasaulē šodien ir tikpat sabojātas un izkropļotas kā Jēzus zemes dzīves laikā. Tas ir noticis sākot ar visīpašākajām un vistuvākajām attiecībām ģimenē līdz starpvalstu attiecībām plašākā līmenī, jo mums, cilvēkiem, piemīt neizsakāmi lielas spējas sagraut sabiedrību ar aizspriedumu un netaisnības palīdzību.

Vai doma par īstu un mīlošu Dieva ģimeni, kurā uzņem visus cilvēkus, mūsdienās neizklausās pievilcīga un tai pašā laikā arī apkaunojoša un skandaloza? Bet mēs visi pēc tās ilgojamies. Mēs ilgojamies pēc sabiedrības, saiknes ar cilvēkiem un piederības sajūtas, kuru nodrošina kaut kas lielāks nekā mēs paši.

Kurš gan nevēlētos gūt tik brīnišķīgu un bagātīgu pieredzi kopībā, kurā iespējams baudīt nemainīgu piederības sajūtu un saskatīt dzīves jēgu?

ko teiksi?

Iespējams, ka Dievs tevi aicina mīlēt apkārtējos cilvēkus, tavus tuvākos ļaudis, mazliet citādi nekā līdz šim. Vai tas nav kaut kas jauns un neierasts?